



6 Domácí oslava 90. narozenin Josefa Svobody. Přeje mu jeho manželka Lewina, Burlington, Ontario, 16. července 2019. Foto z rodinného archivu J. Svobody

dodržování přesného řádu a vysokou míru osobní zodpovědnosti.

Kanadské výzkumné skupiny mají tento systém velice dobře propracovaný, včetně bezpečnosti práce v izolovaném prostředí. Český arktický výzkumný program Jihočeské univerzity tato pravidla převzal a na jejich základě a ve spolupráci s Univerzitním centrem Svalbard (UNIS) a Norským polárním institutem podniká dlouhodobý ekologický výzkum Svalbardu, a tím i výsoké Arktidy.

Z osobního života prof. Svobody můžeme dodat, že Josef, vědec, intelektuál a výborný učitel, je také milovaný táta a part-

ner s všestranným odborným, společenským i duchovním rozhledem. Setkání s ním je vždy velmi obohacující a inspirující. Významnou oporou Josefovi v jeho práci i ostatním běhu života je jeho oddaná druhá manželka Lewina, Číňanka z Hongkongu, která mu přivedla na svět dva syny – staršího Michaela (Míšu, narozen 1975), jenž nyní kráčí v otcových šlépějích jako ochránce severské přírody v Yukonském teritoriu Kanady, a mladšího Andrewa (Ondřeje, narozen 1977), jehož nadějně započatou dráhu hudebního skladatele ukončila zcela nečekaná smrt na srdeční zástavu o Vánocích r. 2004. Josef od té doby pečuje

o jeho hudební odkaz a seznámil s ním i českou hudbymilovnou veřejnost.

K těžkým životním zkouškám od zatčení až po ztrátu milovaného syna se Josef staví jako k posilujícím prožitkům. Nezvolil je, ale pokorně je přijal. Včetně vězení, kde v 50. letech minulého století strávil celkem 8 let, pět měsíců a 14 dní, ale kde ho duchovně silně obohatil pobyt mezi uvězněnými kněžími, řeholníky i aktivními laiky. I po svém propuštění se s nimi osobně stýkal; tak navštěvoval též svého spoluvězně kardinála Štěpána Trochtu v místech jeho nucené internace.

Výstižně charakterizovala osobnost Josefa Svobody Martina Riebauerová v článku Doma jsem tam, kde mi visí klobouk, Josef Svoboda, Mukl, exulant a vědec (České počiny, Reportér č. 39 z listopadu 2017, str. 92–96; <https://reportermagazin.cz/a/iGdE6/doma-jsem-tam-kde-visi-klobouk>), který si dovoluujeme připomenout při příležitosti Josefových 90. narozenin. K nim mu všichni blahopřejeme s přáním, aby mezi námi pobýval ve zdraví po další léta a byl nám vzorem vědce, člověka a křesťana, opravdového ve všem, co dělá, ví a umí, říká a píše, jakož i ve své víře a z ní pramenící naději a neokázalé lásce k lidem a přírodě.

Jan Plesník

ZAUJALO NÁS

Změny prostředí ovlivňují letní aktivitu medvědů ledních

Probíhající změny podnebí, bez ohledu na to, co je způsobuje, mají již dnes dopad na rozšíření a početnost četných volně žijících živočichů. Protože ne všechny druhy se stačí včas a účinně přizpůsobit klimatickým trendům, roste význam reakcí v chování, k nimž dochází během života určitého jedince a které řadíme mezi projevy fenotypové plasticity.

Medvěd lední (*Ursus maritimus*) upřednostňuje mělčiny pokryté mořským ledem, kde se soustřeďuje jeho nejdůležitější kořist – tuleň kroužkový (*Pusa hispida*) a t. vousatý (*Erignathus barbatus*). Ubývání mořského ledu nutí medvědy vydávat se buď na mořský led v hlubším moři, nebo na souš. Početný badatelský kolektiv, koordinovaný Jasmine V. Wareovou z Washingtonské státní univerzity v Pullmanu, vyhodnotil údaje shromážděné sledováním 202 dospělých medvědů vybavených obojky s telemetrickými vysílači. Data pocházela z období 1989–2014 a týkala se populací v jižním Beaufortově moři a Čukotském moři. Uvedená technika vědcům umožnila porovnat denní aktivitu sledovaných zvířat na souši a mořském ledu nad mělkým biologicky produktivním mořem a nad hlubšími, méně produktivními vodami.

I když se aktivita medvědů během léta lišila jak mezi studijními plochami, tak mezi zkoumanými typy prostředí, šelmy nadále viditelně upřednostňovaly biotop pobřežních mělčin pokrytý z 50–75 % ledem. Pokud jde o souš, chování jedinců z obou sledovaných populací nebylo stejné. Na pobřeží Beaufortova moře se medvědice objevovaly poměrně často, protože se na tamější souši živí zbytky velryb grónských (*Balaena mysticetus*), lovených na



základě povolení Mezinárodní velrybářské komise (IWC) domorodým inuitským obyvatelstvem. Naopak zvířata z Čukotského moře na přilehlou souš zamířila mnohem méně často, protože na ní získají jen málo potravy.

Počet pozorování ledních medvědů na upřednostňovaném mořském ledu vytvořeném na hladině mělkých vod se v letech 2000–13 ve srovnání s obdobím 1990–95 snížil na obou lokalitách. Právě nutností žít se na suboptimálních biotopech, zejména na moři mimo pevninský práh, vysvětlují autoři nižší úspěšnost rozmnožování populace žijící v Beaufortově moři. Medvědí samice z Čukotského moře jsou na tom lépe – na ledu zakrytém nehlubokým mořem stále tráví většinu času, ačkoli i u nich tento podíl v posledních letech klesá.

Popsané rozdíly ve využití prostředí podle amerických ekologů naznačují, že se chování medvědů ledních mění podle podmínek příslušného biotopu – zvířata se tak snaží reagovat na dostupnost kořisti a snížit energetické výdaje. [Oecologia 2017, 184: 87–99]

1 V současnosti přežívá ve volné přírodě jen asi 26 tisíc medvědů ledních (*Ursus maritimus*). V důsledku změn prostředí, zejména úbytku mořského ledu, vykazují některé populace dlouhodobě nižší reprodukční úspěšnost. Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) hodnotí medvěda ledního jako celosvětově zranitelný druh. Foto J. Plesník